

Anyám tyúkjá (1)-(2)

DIGITÁLIS TYÚK

OKTATÁSI PROJEKT

Petőfi Sándor:

Szeptember végén

A 'DIGITÁLIS TYÚK' OKTATÁSI PROJEKTRŐL

Az Örkény Színház 2014-ben mutatta be „a magyar irodalom kötelező verseit” megszólaltató *Anyám tyúkjá (1)*, majd 2017-ben az *Anyám tyúkjá (2)* című előadást. Mindkét produkció évek óta repertoáron van, a siker azt mutatja, hogy a közönség szeret ebben a formában találkozni a jól ismert versekkel.

A Digitális tyúk akkor búj ki a tojásból, amikor Magyarországon a COVID-19 vírus miatt elindult “a tantermen kívüli, digitális munkarendű oktatás”, és megnőtt az igény az online mozgósítható tanulási lehetőségek iránt.

A Digitális tyúk “válogat a kendermagban”: felcsippent egyet-egyét a két előadásban elhangzó mintegy 150 vers közül, mi pedig felidézzük a vershez kapcsolódó olvasási élményeinket, és ismét ránézünk a színpadi történetre...

A színházi élmény megidézéséhez a két előadás premierjén rögzített, egykamerás felvételeket használjuk, amelyek eredetileg a színház archívuma számára készültek, és természetesen nem vetekedhetnek egy profi színházi közvetítés technikai színvonalával. Az élő színpad varázsával sem vehetik fel a versenyt. A játék, a gondolkodás során tehát mozgósítjuk a színházi emlékeket. És persze a képzeletünket, ami nélkül a színház sem tudna hatni ránk soha.

HOGY ÉL A VERS A SZÍNPADON?

Várad Szabolcs költő, a két produkció verseinek válogatója a Magyar tanárok Egyesülete és az Örkény Színház közösen megrendezett konferenciáján¹ [Hogy él a vers a színpadon?](#) címmel tartott előadást. Ezt a címet vesszük kölcsön, és az ő gondolatmenetét használjuk sorvezetőnek, amikor egy-egy vershez közelítünk.

Az *Anyám tyúkjá (1.)* és az *Anyám tyúkjá (2.)* két önálló színdarab, amelyeknek – ahogy Várad Szabolcs fogalmaz – a párbeszédbe elegyedő versek a szereplői. Az egy-egy láncolatra felfűződő versek egymással folytatott beszélgetését természetesen csak a színházba látogató néző tudja meghallgatni. A szemeztetéssel azonban megpróbálunk néhány versszereplőnek külön-külön is mélyen a szemébe nézni...

¹ A konferenciáról bővebben: [>>> A színház iskolája 3](#)

PETŐFI SÁNDOR

SZEPTEMBER VÉGÉN

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet...
Úlj, hitvesem, úlj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sirom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rábírhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevetem?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörlni véle könnyűimet érted,
Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

(Koltó, 1847. szeptember)

ÖRKÉNY SZÍNHÁZ – IRAM

A **Digitális tyúk** projekt stábja:

Konceptió és szövegek: **HUDÁKY RITA**
Videó: **SZAKÁCS ESZTER**

Pedagógus konzulens: **IVÁNYI-SZABÓ RITA**
KODÁCSI BOGLÁRKA

<https://iram.orkenyszinhaz.hu/digitalistyuk/>

2020

A VERS SZÍNPADA – GONDOLKOZZ VELÜNK!

Mielőtt megnézed az *Anyám tyúkja (1)* premierjén készült felvételt, érdemes előzetesen is elmélyülni a szövegben. Hogyan elevenedik meg a vers a képzeleted színpadán?

Gondolatébresztőként [Várady Szabolcs Hogy él a vers a színpadon?](#) című esszejéből emelünk ki részleteket. A szöveget teljes egészében [ITT](#) olvashatod el.

1 'értelem és forma'

"Vita tárgya olykor, hogy mi jobb: olvasni a verset vagy hallgatni? Továbbá, hogy ha elmondják, elszavalják, mit kell benne hangsúlyozni: a formát vagy az 'értelem'? Itt persze mindjárt az a kérdés is felmerül, hogy mi a vers értelme." – [írja Várady Szabolcs. >>>](#)

"A költők rendszerint a formát hangsúlyozzák. Vagy mondjuk óvatosabban: hangsúlyozzák a formát. Ahogy olykor a szemükre vetik: kántálnak /.../ úgy tetszik, számukra az a vers legfőbb tartalma, hogy formája van" [>>>](#)

- Mit gondolsz Petőfi versének a *formájáról* és az *értelméről*?
- Összhangot vagy szembenállást érzékelsz a forma és az értelem (jelentés) között?
- A forma vagy az értelem ragadja meg inkább a figyelmedet az olvasáskor?
- Érzékeled, "hallod" a vers kötött ritmusát? Próbáld meg kántálva elmondani!

2 'indulatmenet'

"A versek szerkezetének megjelölésére Füst Milán az 'indulatmenet' szót használta. /.../ a crescendókat, decrescendókat figyelve a vers zenei leképezése sem tűnik lehetetlennek." [>>>](#)

- Milyen a *Szeptember végén* "indulatmenete"? Hogyan kottáznád le, esetleg rajzolnád meg (vagy ábrázolnád más módon) a lélekben bejárt út íveit?

3 'mint a műfordító'

[A színész] "természetesen az ellenkező irányból, kívülről közelít a vershez.² Tevékenységét Babits [...] a műfordítóéhoz hasonlítja: úgy egyensúlyoz a vers zenéje és értelmi menete közt, mint a műfordító. Amit elveszít a vámon, azt megnyerheti a réven: a saját eszközeivel, a saját egyéniségéből végül is teljes, új műalkotást tud létrehozni, »amely – mondja Babits – nem azonos a költő művével, de nem is egészen idegen attól.«" [>>>](#)

- Tegyéél próbát a címmel: hányféle hangsúllyal, érzelmi töltéssel tudnád elmondani?
- Válassz versmondót az általad ismert színészek közül! Milyennek képzelned el az ő előadásában Petőfi versét? Az előadó személye hogyan befolyásolja, esetleg változtathatja meg a vers jelentését?

² A költőkkel szemben, akik – Várady Szabolcs elemzése szerint – saját verseik elmondása során gyakran inkább „belülről”, a forma felől építkeznek.

4 'a vers színpada'

“Némi túlzással azt mondhatnánk, a vers színpadán a szavak a szereplők, a cselekmény az egymáshoz való viszonyuk, konfliktusaik és egymásra találásaik, valamint – nem utolsósorban – formába rendeződésük története. [...]

Babits [...] arról beszél, hogy a szavaló nemcsak olyan, mint a fordító, hanem olyan is, mint az illusztrátor: képet társít a szöveghez. Ahogy egy regény illusztrátora a szavakban megjelenített szereplők testi valóját mutatja meg, úgy a vers előadójának élő hangja, arckifejezése, mozdulatai is mást tudnak és mást kénytelenek megfogni a valóságból, mint amit a költő a saját eszközeivel, a szavakkal létrehoz. »Mert más az érzés drámai oldala – mondja Babits –, mint a lírai: és az előadó, éppen eszközeinél fogva, akarva, nem akarva kényszerül ezt a drámai oldalt is kidomborítani.« [>>>](#)

- A *Szeptember végén* színpadán hol találod meg a drámaiságot, milyennek látod a szavak viszonyát, konfliktusait?
- Szavaló-illusztrátorként milyen képeket társítanál a szöveghez, milyen érzések drámai oldalát domborítanád ki?

„Egy ilyen színházi este pedig többek közt arról is szól, hogy a versnek – és itt megint Babitsra utalnék vissza – van drámai oldala is, a lírai mellett. Gyakran szól valakihez vagy akár valamihez, Orbán Ottó a magyar népdalhoz, Csokonai a reményhez, vagy éppen önmagát szólítja meg a költő, és persze az olvasót mindenképpen [...]” [>>>](#)

- A színpadon elhangzó versek tehát értelmezhetők rövid minidrámaként is. Milyen eszközökkel érheti el a színész, hogy a lírai szövegből drámai szöveg, kis jelenet váljék? Kihez beszél a színész? Önmagához? A megszólított hitveshez? A közönséghez?

[A Szeptember végén oldala a digitális tyúk projektben >>>](#)

MIT MOND A TUDOMÁNY?

1 'a versformáról és a tartalomról'

A *Szeptember végén* rímes időmértékes vers, ritmusát tehát a hosszú és a rövid szótagok szabályos váltakozása határozza meg. Az alábbi ritmizálás megmutatja, hogy a verslábak között meghatározó az anapestus (U U – , azaz 'ti ti tá') jelenléte:

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
– – | U U – | U U – | U U – | –
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
– – | U U – | U U – | U U –
De látod amottan a téli világot?
– – | U U – | U U – | U U – | –
Már hó takarja el a bérci tetőt.
– – | U U – | U U – | U U –

***

Kosztolányi Dezső, a vers egyik elemzője:³ "Igyekezzünk értelmi úton is megközelíteni, ahogy szokás. Micsoda az »alapeszméje«, a »gondolata«? Az alapeszme, a gondolat körülbelül az lehetne, hogy a mulandó életben vannak olyan érzések, melyek nem múlnak el, s bennünket is túlélnek. Valljuk be tüstént, hogy ez a kopárrá meztelenített eszmevár, ez a parányi gondolatmag egyáltalán nem ad választ arra, hogy miért indított meg bennünket a vers."

Kosztolányi a továbbiakban arra jut, hogy sem a "nemes emelkedettség", sem az "erkölcsi tartalom", sem az "őszinteség", sem az életrajzi háttér adatai, tehát az úgynevezett "hitelesség" nem vezetnek el a vers hatásának megértéséig: "Úgy látszik, nincs más mód, mint hogy a verset magából a versből értsük meg."

2 'a provokativitásról'

T. Szabó Levente:⁴ "[A vers] egyszerre, egymás mellett, egymást megengedő helyzetben mutatja fel a szerelem különféle formáit. Eszerint a beteljesült szerelem nem zárja ki a hűtlenséget, a csalódást, úgy, ahogyan a hűtlenség feltételezése is megengedi az önfeledt boldogságot.

Ez a körülmény a versnek még a címét is kétértelművé teszi: a címben szereplő *végén* ezek szerint egy olyan érzékeny és szubverzív határ („a dolgok vége”, azaz a dolgok határa, „az érzések vége”, az érzések határa), ahol a dolgok kiléphetnek magukból, másokká válhatnak; a legártatlanabbnak tűnő érzés akár a legveszélyesebbe fordulhat át. A cím így a

³ Forrás: Kosztolányi Dezső: *Látjátok, feleim*. Szerk. Réz Pál, Bp., Szépirodalmi Kiadó, 1976

⁴ Forrás: [A tizenkét legszebb magyar vers 1. Szeptember végén](#). Szerk. Fűzfa Balázs, 37-38.o.

házasságot és a beteljesült szerelmet nemcsak egy érzés netovábbjának, végének, hanem új érzések eredőjeként fogja fel. Az érzéseknek és az intimitásnak ez a felfogása, amely a versből kiviláglik – mint majd látni fogjuk –, nem kizárólag a vers szerkezetében rejlik, hanem az időszak Petőfi-szövegeinek egy részét körülvevő környezet sajátossága is. A szövegbeli provokativitása viszont abból fakad, hogy egy olyan versről van szó, amely – miközben bevallottan a dolgok (a szerelem, házasság) kezdetén íródik – azt firtatja, hogy meddig tart mindez, hogy mi történik akkor, ha vége van mindennek.”

3 'ki szól kihez?'

Hogy kihez szól a vers beszélője, az épp a drámaiság, a drámai helyzet szempontjából fontos. Színpadon pedig különösen sok múlik azon, hogy erről mit gondol az előadó.

Margócsy István: “míg az első versszakban, a szituáció remek vázlatossága miatt a feltett kérdésnek nincs megadva a címzettje, vagyis nem tudjuk meg, ki kérdez kicsodát, s így az a sor: „De látod amottan a téli világot?” sokkal inkább önmegszólításként tűnik fel, mintsem egy csonka beszédhelyzet megelevenítésének (s mindezt csak megerősíti a versszak második felének közvetlen önreflexiója, a saját élet elmúlására vonatkozó kérdéseknek kizárólagos szubjektivitása), addig a második versszakban e reflexivitás már visszavonul, s átadja helyét egy olyan társas szituáció leírásának, melyre az első versszak még csak utalást sem tartalmazott – a beszélő, íme, nem magánbeszédet folytat, hanem egy egyébként néma társnak tesz fel megválaszolatlan kérdéseket, ráadásul olyanokat, melyekre választ maga sem vár, hanem rögtön saját maga vonja le a következtetéseket, illetve bocsátkozik oly feltételezésekbe (ha tetszik: jóslatokba), melyek a vers kiinduló szituációjától tökéletesen idegenek maradnak, s semmiképpen nem illeszkednek a kezdeti nagy látványelmélgedés egységéhez.”⁵

T. Szabó Levente: “a vers a romantikus költészet egyik fontos toposzát forgatja ki, amelynek értelmében az igazi szerelmes onnan ismerhető fel, hogy nem képes elviselni és túlélni szerelme halálát (akár abban az értelemben, hogy maga is sírig gyászt visel szerelme emlékére, egyfajta élőhalottá, s ezáltal szerelméhez hasonlóvá válik). A *Szeptember végén* viszont egy olyan provokatív helyzetet teremt, ahol a beszélő – ha feltételesen is, de – megengedi, hogy szerelme nem ilyen módon ragaszkodik majd hozzá. Innen nézve viszont a vers egy nagyon meghökkentő szerelmi vallomás, amely a vallomásosságnak és ezzel együtt az őszinteségnek épp az alapjait kezdi ki: a *Szeptember végén* beszélője kínosan, akár sértően őszinte. Úgy vall felesége majdani hűségével kapcsolatos kételyeiről, hogy az magának a vallomásosságnak, a privát szféra megnyitásának, az őszinteség határainak a kérdését hozza játékba. A vers mindenekelőtt ebben a nagyon fontos értelemben határsértő: hogy az intimitás különféle helyzeteit és aspektusait játssza ki egymással szemben. A vers második szakaszának egy fontos része – az „*Úlj hitvesem, úlj az ölembe ide! / Ki most fejedet keblemre téved le*” sorok – ugyanis könnyen a biedermeier egyik vonulatát, s ezzel együtt a meghittség konvenciózus ábrázolását hozhatná magával. A személyességnek e meghitt formája viszont épp az őszinteségnek a szélsőségeig való elmozdítása folytán kerül ironikus helyzetbe: az intimitás pillanatai a feleségre nézve kínos őszinteség pillanataiba

⁵ Forrás: [A tizenkét legszebb magyar vers 1. Szeptember végén. Szerk. Fűzfa Balázs](#), 11. o.

fordulnak át. Hiszen több versmondattal a lehetséges és a gyanú („*S rábíthat-e majdan egy ifju szerelme, / Hogy elhagyod érte az én nevemet?*”), illetve a lehetséges és a fenyegetés („*Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt [...] Én feljövök érte a síri világba!*”) között helyezkedik el. Tehát a vers különlegesen érdekes ironikus szerkezete szerint a szerelem átfordulhat féltékenységre, az intimitás netovábbjára, a határtalan (síron túli, a „vég(ek)en túli”) szerelem megvallása pedig zsarolásba.”⁶

AMI A 'HÁROM PONT' ELŐTT ÉS UTÁN VAN

A vers beszélőjét a szemlélődés, a szobából megfigyelt természet látványa szembesíti a lét végességével. Ez a nagy hagyományú, pictura-szentencia alapú (azaz látványfestésből és a látványhoz kapcsolódó gondolatok megfogalmazásából álló) téma tölti ki az első versszakot és a második versszak első sorát. Különös, szinte aránytalannak tűnő megoldás, hogy a gondolatmenet lezárása, a picturából levezetett következtetés egy új versszak indítása is egyúttal: „*Elhull a virág, eliramlik az élet...*” A konklúzióhoz nincs mit hozzátenni, a három pont mintha azt jelezné, hogy ebben az irányban a gondolatmenet folytathatatlan –, csak hogy a vers folytatódni akar, hiszen épp most kezdődik a második versszaka. Éles hangváltás, fordulat: a feleség megszólításával induló szövegrész bensőséges életképnek, talán párbeszédese jelenetnek ígérkezik. De nem párbeszédet, hanem monológot olvasunk: a megszólított végül nem kap szót. A magányos tájszemlélés végességélménye a szélsőséges féltékenység kérdéseibe, majd a beszélő részéről a halál utáni – akár egyoldalú – szerelem deklarációjába, a végességélmény tagadásába, visszavonásába csap át.

Hudáky Rita

---

⁶ Forrás: [A tizenkét legszebb magyar vers 1. Szeptember végén. Szerk. Füzfa Balázs](#), 36-37.o.

A MAGYAR NÉPDALHOZ AZ ÖRKÉNY SZÍNPADÁN

A képre vagy az ikonra kattintva, illetve a link segítségével megnézheted a 2014-es bemutaton készült felvétel részletét, amelyen Ficza István mondja Petőfi Sándor versét.

<https://youtu.be/H2w1ZV4YGJs>

A SZÍNPAD VERSE – GONDOLKOZZ VELÜNK!

“A versek többségét a költője biztosan nem így mondaná, és nem is ilyennek képzelte el. De azt eddig is tudtuk, hogy a vers annyiszor születik meg, ahányszor elolvassa egy-egy fogékony olvasó” [– írja Várady Szabolcs >>>](#)

- Az első sortól kezdve visszatérő nevetéssel reagál a közönség a versmondásra. Miért?
- Hogyan hatott rád a versmondás? Okozott-e meglepetést? Milyen érzéseket támasztott benned?
- Milyen jelentést hordoz a színész megjelenése, testbeszéde? A többi színész jelenléte, testtartása?

KILÓG A LÓLÁB

A „Szeptember végén a magyar irodalomnak egyik méltán legismertebb, hírhedten legszebb verse – ugyanakkor az egyik legproblematikusabb verse is: még a legrajongóbb hangnemben írott méltatásoknak és elemzéseknek is mindig megcsuklik valahol a hangja, s a legmelegebb dicséret is tartalmazza mindig a mentegetésnek legalább árnyalatát is”

„A vers úgy kezdődik, mint a legmagasabb hőfokú és intenzitású romantikus magánbeszéd, s úgy fejeződik be, mint egy biedermeier hangulatú erkölcsi tanító költemény, melynek alkalmazott képe, a temetői kísértet-jelenet legfeljebb illusztratív alátámasztását képviselheti az elvárt erkölcsi tartásnak”

/Margócsy István/

A *Szeptember végén* egyszerre kultikus tisztelet tárgya és meghökkentően problematikus. A gyönyörű verskezdet után zavarba ejtő, kommersz kísértethistória... Az utóbbi időben megfogalmazódó vélemények szerint Petőfi végül is elrontotta az egyik legszebb versét.

Ficza István elfogulatlan hangon jelenti be a címet. Versmondása provokatívan szembemegy a klasszikus olvasat melankóliájával. Épp azt a tartalmat teszi szembeötlővé, amit a kultikus tisztelet elfojtani, elfedni próbál. Vagyis már a szöveg elejétől a második, zavarba ejtő rész határozza meg a hangütést: támadó, sőt gyanúsító, nárcisztikus férfibeszédet hallgatunk. Éppen ezért ezúttal nem a vers esztétikailag tökéletesnek tartott elejével foglalkozunk, hanem a második – a hírhedt és vitatott – részével.

Az itt elhangzó kérdések megszólítottja a feleség, aki azonban nem kap szót a szövegben. Mit is mondhatna? A romantikus szerelmi lelkesültségben előfordul, hogy valaki a holtodiglan-holtomiglan ígéretén túllépve a másik esetleges halálát követő időre is hűséget fogad. Petőfi azonban megfordítja a lovagias, eszményítő szerelem toposzát: a versben megszólaló férfi nem magát akarja feláldozni a szerelméért, hanem tőle követel önfeláldozást. A saját haláláról képzeleg, és udvariatlan-provokatívan az életben maradó társ hűségét firtatja. Azt sem bánja, hogy tét nélkülivé válik a saját hűségéről szóló ígéret, és visszatetszővé a másikkal szembeni elvárás –, egy halott hűtlenkedési esélyeihez képest az életben maradó társra háruló teher összemérhetetlenül nagyobb!

A másik ember teljes – akár a halálon túli – birtoklására irányuló zsarnoki vágy nem egy magasztos vagy idealizálható emberi érzés, de tagadhatatlanul létezik. Egészséges párkapcsolatban nem árt kordában tartani, viszont a költészetben és a színpadon veszély nélkül, szabadon kiélhető, megfogalmazható, eljátszható ez az önző szerelmi fantázia is. (A precízen szabályos ritmusra kikalapált költői monológot nem keverjük össze egy valóságos házastársi beszélgetéssel...)

„a beszélő, íme, nem magánbeszédet folytat, hanem egy egyébként néma társnak tesz fel megválaszolatlan kérdéseket, ráadásul olyanokat, melyekre választ maga sem vár, hanem rögtön saját maga vonja le a következtetéseket” /Margócsy István/

Ha valaki kérdéseket tesz fel, de nem vár rájuk választ, hanem maga vonja le a következtetéseket, akkor valójában nem párbeszédet, hanem magánbeszédet folytat. Akár jelen van a (szóhoz úgysem jutó) megszólított, akár nincs. Ficza István előadásában ez a

magánbeszéd forrongás, heveskedés, nagyotmondás, fenyegetőzés, ingerültség és fogadkozás. A színész végig egy padon ül, többnyire szinte kapaszkodik a padba: egy sértett ember duzzog magában. Fennhangon beszél, hergeli magát, úgy viselkedik, mint az az ember, aki gyűjti az érveket, a mondanivalót egy olyan beszélgetéshez, amelyet nagyon szeretne lefolytatni (de talán nem mer). Nem derül ki, honnan a nyugtalanság, a feszengő indulat, a háborgás, a gyanakvás, de a feszültsége tagadhatatlan.

A nézők nevetnek, mert kilóg a lóláb. Az ember, akit figyelnek, kétszeresen is lelepleződik: a saját végességére való rádöbbenésből egy hűséges kísértet elképesztő históriájába (vagyis a végesség tagadásába) menekül, a véget nem érő szerelmes együttlét vágyáról pedig egy gyötrő indulatokkal teli, párbeszédképtelen monológban beszél... Kell-e ennél több, az élet bonyolultságát bevilágító ellentmondás egy nézőnek, hogy ne tudjon mást tenni, mint nevetni?

– szövegrontás –

Az élő színház velejárója, hogy előfordulhat benne szövegrontás, tévesztés. A látott felvételen a színész a vers harmadik sorában *síri világot* mond *téli világ* helyett. A szövegrontások általában nem érdektelenek, időnként még árulkodóak is: a tévesztés ezúttal a tél-halál (sír) motívum erős összekapcsolódására mutat rá. Az, hogy a harmadik strófa 'síri világa' így előrecsúszott a szövegben, azt az elemzői állítást is megerősíti, hogy ebben az előadásban a vers második felének ellentmondásos lélektani drámaisága határozza meg a hangütést már a vers elejétől kezdve.

Hudáky Rita

SZORONGÁS ÉS ZAKLATÁS

“Engem, túl azon, hogy az elégia vagy búbánat színpadon dögunalom, Petőfi köztudottan kiállhatatlan természete⁷ inspirált. Ott van végre Koltón, övé a vágyott Juliska, és nyugalom vagy elégedettség vagy győzelemérzet helyett paranoid rohamában kínozza. Romantikus toposz is ez persze, hogy sír, meg szellem, meg fátyol..., de az *ifjú szerelme* mint kulcs, megnyitja, hogy itt egy saját magával szorongóan elégedetlen férfi tulajdonképpen zaklat valakit, mégpedig a feleségét. Ez, miután igaz (és mert a közönség kollektív tudásában is benne van, hogy Sándortól inkább félni kell, mint pusztán szeretni) jól működik a színpadon, anélkül, hogy megkérdőjelezné vagy parodizálná a vers lényegét.”

Mácsai Pál, az előadás rendezője

---

⁷ “Erről a kiállhatatlanságról (is) szól egy Örkény-egyperces, a [Hajnali telefon](#).”